

۲۳۳۷۴۹

۱۴۰۱/۱۱/۱۴

مبانی و اصطلاحات

# اصول فقه

جلال جلالی زاده

عضو هیئت علمی دانشکده بهران  
دانشکده الهیات و معارف اسلامی



## فهرست

- پیش‌گفتار ..... ۷
- تاریخ علم اصول فقه ..... ۹
- حکمت اجتهاد پیامبر و اجازه دادن اجتهاد به صحابه ..... ۱۱
- اصول فقه در عصر خلفا ..... ۱۲
- عصر فقهای صحابه و تابعین ..... ۱۳
- تشریح و اجتهاد پس از عصر صحابه ..... ۱۴
- عصر اتباع تابعین و پیشوایان مذاهبت ..... ۱۴
- مکتب اهل رأی و اهل حدیث ..... ۱۵
- مکاتب اصولی ..... ۱۷
- روش مؤلفان در علم اصول فقه ..... ۱۷
- طریقه متکلمان ..... ۱۷
- مکتب فقیهان یا روش حنفیه ..... ۱۹
- روش متأخرین ..... ۲۱
- مبادی علم اصول فقه ..... ۲۴
- تعریف اصول فقه ..... ۲۴
- موضوع علم اصول فقه ..... ۲۴
- فایده علم اصول فقه ..... ۲۵
- جایگاه علم اصول فقه ..... ۲۵
- نسبت علم اصول فقه ..... ۲۵

۲۵	واضع علم اصول فقه
۲۶	نام علم
۲۶	استمداد و بهره‌مندی علم اصول فقه
۲۶	حکم شرع درباره‌ی آن
۲۶	مسائل علم اصول فقه
۳۰	اصطلاحات اصولی
۳۰	همزه
۷۶	أل
۷۷	أم
۸۹	ب
۱۰۰	ت
۱۲۲	ث
۱۲۳	ج
۱۲۶	ح
۱۵۹	خ
۱۶۴	د
۱۷۴	ذ
۱۷۶	ر
۱۸۰	ز
۱۸۲	س
۱۹۱	ش
۱۹۹	ص
۲۰۳	ض
۲۰۵	ط
۲۰۶	ظ
۲۰۸	ع

## پیش‌گفتار

اهمیت هر علمی را یا با موضوع آن، می‌سنجند یا در استفاده‌ای که آن علم در حوزه‌های مختلف برای دیگر علوم دارد. اصول فقه یکی از دانش‌هایی است که از نظر موضوع که ادله‌ی اربعه و احکام مستنبط از آن‌ها از ارزش‌مندترین دانش‌ها به شمار می‌رود؛ زیرا به گواهی دانشمندان مسلمان، اصول فقه یکی از علوم ابزاری است که هیچ حقوق‌دان و قانون‌گذاری از آن بی‌نیاز نیست. علمی که عقل و وحی را در هم آمیخته و دلیل و اثر را با هم ممزوج ساخته و شخص را از تقلید و پیروی کورکورانه رهانیده و مشعل اجتهاد را در طول تاریخ همچنان فروزان نگه داشته است علمی که به تبیین کتاب خدا و قانون اساسی مسلمانان می‌پردازد و عام و خاص، مطلق و مقید و مجمل و مبین را توضیح می‌دهد و چگونگی بیان عبارات‌های مختلف را بر مخاطبان تسهیل می‌سازد، شخص را در تفهیم و تفهم مسلط و چیره می‌سازد و او را حتی در دیگر علوم قدرت زیادی می‌بخشد و با آشنایی با اقسام حدیث در تعادل و تراجم مهارت می‌یابد و دست‌کچ‌اندیشان و بددلان را از دامن سنت نبوی کوتاه می‌نماید. از طریق اصول فقه روش‌های گوناگون را در استنباط احکام می‌آموزد و با آشنایی با منابع متنوع، دروس تسامح و تساهل را می‌آموزد و از تعصب و افراط و تفریط دست می‌کشد. در اصول فقه است که فرد با اجماع و خرد جمعی آشنا می‌شود و از تک‌روی و منیت دست می‌کشد و با استفاده از قیاس و اجتهاد به رأی، به دیگر نظرات و دیدگاه‌ها احترام می‌گذارد و متناسب با مقتضیات زمان و مکان مصالح عمومی را در نظر می‌گیرد و

استحسان و سد ذریعه را در کشف احکام جدید به کار می‌برد و وقتی که فقه، فرع اصول فقه است و دارای چنان ارزشی است و حلال و حرام را از طریق آن می‌شناسند، معلوم است که اصل، از چه ارزشی برخوردار است. لذا هر چه بیشتر با این علم آشنا شویم، قدرت استنباط و کشف احکام و مراعات قواعد دینی و قوانین در وجود ما بیشتر می‌شود. لذا لازم است که در مرحله اول با اصطلاحات این علم آشنا شویم و با آگاهی وارد حوزه این علم شویم و پس از آن در علوم مختلف اسلامی بهره‌ی بیشتر می‌گیریم و دیگران را نیز از تجربیات خود بهره‌مند می‌سازیم.

جلال جلالی زاده